

6.10.2022

Lausunto: Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023, Pääluokka 35 yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen

Eduskunnan ympäristövaliokunta on pyytänyt sosiaali- ja terveysministeriöltä kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023 (HE 154/2022 vp). Asiantuntijalausunto on pyydetty ympäristöministeriön hallinnonalan pääluokan 35 Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen -osuudesta.

Sosiaali- ja terveysministeriö kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto. Kyseisellä ehdotuksella on merkitystä myös sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalaan.

Talousarvioesityksessä on esitetty määräaikaista käynnistysavustuksia MAL-sopimuskunnille vuokra-asuntotuotannon lisäämiseen sekä kunnallistekniikan rakentamiseen. Tämän lisäksi on ehdotettu korkotukivaltuutta valtion tukemaan sosiaaliseen asuntotuotantoon sekä takauslainavaltuuksia ja asunto-osakeyhtiöiden perusparannuslainojen valtioneuvoston takauksia. Valtaosa valtion tukemasta asuntotuotannosta kohdistetaan suurempiin kasvukeskuksiin.

Kasvukeskusten asuntotuotannon tukeminen on perusteltua kohtuuhintaisen asuntotarjonnan lisäämiseksi. Asumisen lisäksi kohtuuhintainen asuntotuotanto vaikuttaa positiivisesti myös työmarkkinoihin ja työvoiman liikkuvuuteen sekä esimerkiksi ulkomaalaisten työntekijöiden majoittamiseen. Ulkomaalaisten työntekijöiden majoittamiseen liittyviä ongelmia ja kehitysehdotuksia on käsitelty muun muassa sosiaali- ja terveysministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön työryhmässä, jossa on tunnustettu myös asuntopolitiikan merkitys ulkomaalaisten työntekijöiden puutteelliseen majoittumiseen.¹

Asuntotuotantoon liittyy keskeisenä osana myös kunnallistekniikka. Siksi on perusteltua tukea myös kunnallistekniikan rakentamista. Uudisrakentamisen lisäksi olemassa olevan kunnallistekniikan korjausvelan vähentämiseen tulisi yleisesti kiinnittää nykyistä enemmän huomiota ennen kuin vaurioitumisesta syntyvät vesikriisit ja muut ongelmat yleistyvät.

Talousarvioesityksessä on ehdotettu tuettavaksi korkotukilainoituksella ja investointiavustuksilla erityisryhmien asuntojen rakentamista ja korjaamista. Avustukset kohdennettaisiin ensisijaisesti heikoimpien ryhmien asuntotuotannon edistämiseen. Tämä painotus on sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan näkökulmasta kannatettavaa.

¹Ulkomaalaisten työntekijöiden majoittaminen ja sen valvonta – työryhmän raportti <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-748-5>

Avustusten kohdentaminen energia-avustuksiin ja kaukolämpöön sekä öljy- ja kaasulämmityksestä luopumiseen on tämän hetken tilanteessa tarpeellista, jotta toimenpiteitä asumisesta syntyvien energiakulujen säästämiseksi voidaan tehdä.

Korjausavustusten kohdentaminen hissien jälkiasennusten sekä vanhusten ja vammaisten asuntojen korjausten tukemiseen on tarpeellista esteettömyyden lisäämiseksi ja näiden ryhmien kotona asumisen mahdollistamiseksi.

Talousarvioesityksessä ei ole tunnistettavissa sosiaalisista ja terveydellisistä syistä johtuvia tuen tarpeita. Näitä ovat esimerkiksi omakotitalojen tai taloyhtiöiden terveyshaitoista johtuvat välttämättömät korjaustarpeet, joiden toteuttamiseen ei ole taloudellisia mahdollisuuksia, eikä korjauksiin saada esimerkiksi pankin myöntämää lainaa. Näissä tilanteissa tuen tarve on usein välttämätöntä ja siksi esitystä olisi hyvä harkita täydennettäväksi siten, että avustuksia voitaisiin suunnata hissien jälkiasennusten sekä vanhusten ja vammaisten asuntojen korjausten lisäksi myös erityisistä sosiaalisista tai terveydellisistä syistä johtuvien korjausten tekemiseen. Taloudellisessa loukussa olevien ihmisten asuntojen korjausavustusten tarpeellisuutta ja reunaehtoja on selvitetty valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoimintana ns. SisäTUKI-hankkeessa². Selvityksessä on suositeltu näissä tilanteissa avustusmuodoksi ihmisten omaa vastuunottoa korostavaa ja väärinkäytöksiä rajoittavaa, valtion takaamaa pitkäaikaista korjauslainaa.

Vuonna 2023 tulee korostumaan rakennusten energiansäästötoimenpiteisiin ja energian riittävyyteen liittyvät haasteet sekä näiden merkitys rakennuskantaan ja tilojen käyttäjien terveydellisiin olosuhteisiin. Näiden haasteiden hallitsemiseksi tarvitaan tiedollista tukea kiinteistöistä vastaaville, rakennusten omistajille ja tilojen käyttäjille, jotta säästötoimenpiteet voidaan toteuttaa niin, että rakenteelliset ja terveydelliset riskit vältetään. Motiva ohjeistaa energian ja materiaalien tehokkuuteen ja kestäväan käyttöön. Rakennusten kunnon ja tilojen terveellisten olosuhteiden näkökulmasta valtioneuvoston Terveet tilat 2028 -ohjelma³ voisi vastata haasteeseen. Terveet tilat 2028 -ohjelmaa koordinoi valtioneuvoston kanslia yhdessä eri ministeriöiden kanssa. Ohjelmalla on laaja yhteistyöverkosto mukaan lukien kuntien ja valtion kiinteistöistä vastaavat. Ohjelman määräraha on osoitettu valtioneuvoston kanslian pääluokalle 23, josta se jaetaan eri ministeriöiden käyttöön. Ohjelmaa voidaan kuitenkin toteuttaa myös ministeriöiden omista määrärahoista. Valtion talousarviossa on esitetty, että Terveet tilat 2028 -ohjelman määrärahaa pienennetään vuonna 2023 aikaisemmasta 1,5 miljoonasta eurosta 0,5 miljoonaan euroon ja sen vuoksi edellä mainitun tehtävän toteuttaminen edellyttäisi lisämäärärahaa. Tässä tilanteessa olisikin tarpeellista harkita ympäristöministeriön pääluokalle Terveet tilat 2028 -määrärahaa edellä mainittujen riskien ehkäisemistöhön yhdessä muiden ministeriöiden ja mm. Motivan kanssa.

Neuvotteleva virkamies Vesa Pekkola

² Sisäilmaongelmia kohdanneiden ihmisten auttaminen ja tukeminen VN TEAS 2021:48.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-306-7>

³ Terveet tilat 2028 -ohjelma <https://tilatjaterveys.fi/>